

обсягу недопоставлених йому матеріально-технічних ресурсів [12]. Цією нормою прямо передбачена компетенція колективного сільськогосподарського підприємства укладати адміністративний договір, оскільки договір на державне замовлення за своєю юридичною природою відноситься до адміністративних.

Висновки. З наведених тверджень можна зробити висновок, що законодавством України встановлені засо-

би підтримки органами державної влади господарської діяльності, яку провадять суб'єкти аграрного права. Прямо не передбачено укладання адміністративних договорів, але позаяк цей інститут є і формою управління, і методом адміністративного регулювання, і актом, що регулює договірні відносини, тому така компетентність є опосередковано визначеною у законодавчих актах чи установчих документах суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-p>.
2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. – К. : Атіка, 2007. – 624 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuk/admin-pravo/493-stetsenko.html>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : за станом на 6 липня 2005 року № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Вищого господарського суду України про офіційне тлумачення положень пунктів 1, 14 частини першої статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України : Ухвала Конституційного Суду України від 15.02.2007 р. за № 14-у/2007 // Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. – 2007. – 03. – № 10.
5. Гайворонський В.М., Душман В.П. Аграрне право України : підручник. – Харків : Право, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/law/gayvoronskiy_apu/part9/901.htm.
6. Погрібний О.О. Аграрне право України. – К. : Істина, 2006. – 448 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/content/category/5/4/12/>.
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr/page>.
8. Аграрне право : підручник / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк [та ін.] ; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
9. Крупка Ю. М. Аграрне право України : навчальний посібник. – К. : Університет «Україна», 2006. – 160 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/content/view/2542/12/>.
10. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 травня 2003 року № 742-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
11. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/469/97-vr>.
12. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14 лютого 1992 року № 2114-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.

УДК 342.9

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАГУВАННЯ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ І НАГЛЯДУ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

SOME ISSUES OF IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF APPLICATION OF RESTRICTION MEASURES DURING CONTROL AND SUPERVISION IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY

Марченко О.О.,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри адміністративного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено дослідженню особливостей провадження у справах щодо підтвердження обґрунтованості життя суб'єктами владних повноважень заходів реагування під час державного контролю і нагляду у сфері господарської діяльності. Аналізуються зміни до законодавства, якими вдосконалюється механізм застосування таких заходів. Автор акцентує увагу на недоліках чинного законодавства і проблемах його застосування у судовій практиці.

Ключові слова: контроль і нагляд у сфері господарської діяльності, заходи реагування, адміністративний суд, провадження в адміністративних справах, судова практика.

Статья посвящена исследованию особенностей производства по делам о подтверждении обоснованности использования мер реагирования во время осуществления контроля и надзора в сфере хозяйственной деятельности. Анализируются изменения законодательства, которыми совершенствуется механизм применения таких мер. Автор акцентирует внимание на недостатках действующего законодательства и проблемах его применения в судебной практике.

Ключевые слова: контроль и надзор в сфере хозяйственной деятельности, меры реагирования, административный суд, производство по административным делам, судебная практика.

Article is devoted to the research of features of judicial proceeding of cases about confirmation of the validity of using restriction measures during control and supervision in the sphere of economic activity. It is analysed changes in legislation that improve the mechanism of application of such measures. The author pays significant attention to imperfection of current legislation and to the problems of its application by courts.

Key words: control and supervision in the sphere of economic activity, restriction measures, administrative court, judicial proceeding of administrative cases, judicial practice.

У червні 2013 р. до деяких нормативно-правових актів було внесено зміни і доповнення, згідно з якими запроваджено новий порядок застосування органами державного нагляду і контролю заходів реагування на виявлені у сфері господарської діяльності порушення. Нові нормативні приписи передбачають залучення до цього процесу адміністративних судів з тим, щоб вони здійснювали перевірку обґрунтованості рішень суб'єктів владних повноважень про вжиття вказаних заходів у випадках, передбачених законодавством, і у разі встановлення достатніх підстав підтверджували необхідність їх застосування до господарюючих суб'єктів [1].

Метою закріплення за адміністративними судами цього обов'язку було звуження кола повноважень державних органів, наділених контрольними і наглядовими функціями, що, у свою чергу, мало б послабити адміністративний тиск на суб'єктів господарювання та спростити умови ведення господарської діяльності. Але через неузгодженість діючого законодавства з новими його приписами суди, як правило, відмовляють у відкритті провадження у таких справах.

Слід зазначити, що у жовтні 2012 р. до юрисдикції адміністративних судів було введено ще одну категорію справ – з приводу застосування у випадках, передбачених законом, заходів реагування у сфері державного нагляду (контролю), якщо вони можуть бути застосовані виключно за судовим рішенням, щоправда, законодавець передбачив введення у дію правових норм, які розширювали таким чином адміністративну юрисдикцію, одночасно із вже згадуваними вище – з 1 липня 2013 р. [2].

Складність ситуації полягає у тому, що ані суб'єкти владних повноважень, які реалізують функцію нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ані судді зазвичай не розмежовують сфери дії наведених правових приписів. Результатом цього є відсутність єдності судової практики та однаковості застосування норм права, що аж ніяк не сприяє забезпеченню прав та законних інтересів особи в її відносинах із суб'єктами владних повноважень.

З'ясуванню змістовного наповнення таких понять, як «контроль» і «нагляд», їх ознак, особливостей здійснення відповідної діяльності у сфері державного управління, порядку реалізації контрольних і наглядових функцій присвячено науковій праці великої кількості вчених, серед яких слід відзначити О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяка, А.Т. Бонер, В.М. Гарашука, І.П. Голосніченка, В.Т. Квіткіна, В.К. Колпакова, В.І. Ремньова, М.С. Студенікіну, А.Р. Туманянц та ін. Окремі аспекти контрольної діяльності судів за рішеннями та діями (бездіяльністю) суб'єктів владних повноважень вивчали такі науковці, як В.Б. Авер'янов, Т.Г. Морщакова, Н.Б. Писаренко, А.О. Селіванов, Ю.М. Старілов, В.С. Стефанюк, Н.Ю. Хаманєва, Н.М. Чепурнова, В.І. Шишкін та ін.

Але нормативні приписи, вивченню яких планується присвятити дану статтю, як вже зазначалося, є відносно новими, а тому ще не встигли стати предметом дослідження значної кількості наукових публікацій. Зважаючи на це, метою даної статті є здійснення ґрунтовного аналізу норм права, що вдосконалюють механізм застосування заходів реагування під час здійснення нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, а також ознайомлення з практикою застосування цих норм.

Спершу з'ясуємо особливості провадження у справах щодо підтвердження обґрунтованості вжиття суб'єктами владних повноважень заходів реагування під час здійснення державного контролю і нагляду у сфері господарської діяльності. Такі особливості закріплені у ст. 183-6 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС) [3], проаналізувавши положення якої можна зробити висновок, що ініціаторами відкриття провадження у справах цієї категорії є суб'єкти владних повноважень, а не суб'єкти господарювання. При цьому формою звернення до окружно-

го адміністративного суду є адміністративний позов, який має бути поданий не пізніше наступного дня з дня видання (прийняття) відповідного розпорядчого документа про вжиття заходів реагування, обґрунтованість яких підлягає підтвердженню судом (ч. 2 ст. 183-6 КАС). Отже, законодавець відніс цю категорію справ до предметної підсудності окружних адміністративних судів (п. 3 ч. 2 ст. 18).

Адміністративний позов подається до суду у формі письмової позовної заяви, що має відповідати загальним вимогам, встановленим у ст. 106 КАС стосовно усіх заяв, з якими позивачі звертаються до адміністративного суду. Але наслідки подання позовної заяви, що містить певні недоліки, у загальному порядку та у порядку ст. 183-6 КАС будуть різними. У першому випадку, згідно із ч. 1 ст. 108 КАС, суддя, встановивши, що позовну заяву подано без дотримання вимог, передбачених КАС, постановляє ухвалу про залишення такої заяви без руху, в якій зазначає її недоліки і встановлює строк, достатній для їх усунення. Якщо позивач не відреагував на вимоги судді, то позовна заява йому повертається, що, однак, не позбавляє його права на повторне звернення до адміністративного суду.

У разі ж невідповідності заяви, поданої суб'єктом владних повноважень у порядку ст. 183-6 КАС, суд у день її надходження повинен повідомити про це позивача та встановити строк не більше двох днів для усунення недоліків, тобто тут суд не має права визначати такий строк за власним розсудом, оскільки він уже прямо визначений законом (абз. 1 ч. 4 ст. 183-6 КАС). Невиконання вимог суду про усунення недоліків у встановлений строк, як і у першому випадку, тягне за собою повернення заяви позивачу, що, на відміну від загального порядку, унеможливає повторне звернення з тим самим позовом.

Слід відзначити те, що й інші наведені у ст. 183-6 КАС строки є більш стислими у порівнянні із загальними процесуальними строками, передбаченими приписами КАС. Так, привертає увагу вже згадуваний вище строк звернення до суду – суб'єкт владних повноважень подає адміністративний позов не пізніше наступного дня з дня видання (прийняття) відповідного розпорядчого документа про вжиття заходів реагування, обґрунтованість яких підлягає підтвердженню судом. Нагадаємо, що у приписах ст. 99 КАС встановлено різні строки звернення до адміністративного суду – шість місяців, місяць, 15 днів, в залежності від категорії публічно-правового спору. Але при цьому не виключається, що законодавством можуть бути передбачені й інші строки (ч. 1 ст. 99 КАС). З огляду на це, не слід вбачати протиріччя між нормами ст.ст. 99 і 183-6 КАС.

Відповідно до ч. 5 ст. 183-6 КАС, питання про відкриття провадження у справі суд вирішує не пізніше наступного дня з дня отримання позовної заяви, а копії відповідної ухвали невідкладно надсилаються учасникам процесу. При цьому положення КАС, які визначають загальні правила відкриття провадження в адміністративній справі, такої вимоги щодо строків не містять.

Ще одним процесуальним строком, встановленим ст. 183-6 КАС, є строк розгляду і вирішення адміністративної справи. За загальним правилом, адміністративна справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але не більше місяця з дня відкриття провадження у справі (ч. 1 ст. 122 КАС). Разом з тим зазначається, що у КАС можуть бути передбачені й інші строки. Безперечно, що до таких «інших строків» слід віднести п'ятиденний строк, який, згідно з ч. 7 ст. 183-6 КАС, відводиться суду для ухвалення постанови по суті заявлених вимог. Перебіг цього строку розпочинається з дня постановлення судом ухвали про відкриття провадження у справі. Також законодавець вказує на те, що усі строки, визначені аналізованою статтею КАС, не включають вихідних, святкових чи інших неробочих днів (ч. 12).

Згідно з ч. 11 ст. 183-6 КАС, апеляційні скарги на судові рішення суду першої інстанції подаються протягом

трьох днів з дня їх ухвалення, тоді як загальний строк подання апеляційної скарги становить десять днів з дня проголошення оскаржуваного рішення суду першої інстанції (маються на увазі постанови) або з дня отримання копії рішення, якщо через складність справи його складення у повному обсязі було відкладено (але на строк не більше ніж п'ять днів – ч. 2 ст. 186 КАС). При вирішенні ж справ досліджуваної категорії адміністративний суд позбавлений можливості відкласти складення постанови у повному обсязі, оскільки зобов'язаний проголосити та видати (надіслати) її у день ухвалення. Важливим є і те, що рішення суду апеляційної інстанції є остаточним і оскарженню не підлягає.

Аналізуючи особливості провадження у справах щодо підтвердження обґрунтованості вжиття суб'єктами владних повноважень заходів реагування під час здійснення державного контролю і нагляду у сфері господарської діяльності, ми свідомо залишили поза увагою питання юридичних підстав необхідності перевірки адміністративним судом обґрунтованості рішень про застосування вказаних заходів для того, щоб зараз зупинитися на ньому більш ґрунтовно. Так, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 183-6 КАС, такими підставами слід вважати наявність у законі: 1) норми, яка б прямо передбачала необхідність такої перевірки; 2) норм, якими за суб'єктом владних повноважень закріплюються контрольні та/або наглядові функції.

У зв'язку з останньою тезою слід звернутися до чинного законодавства та спробувати відшукати у ньому відповідні норми. Згідно із ч. 5 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. (далі – Закон), виробництво (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання можуть бути призупинені виключно за рішенням суду [4]. У ст. 7 Закону конкретизується, що на підставі акту, складеного за результатами здійснення заходу, в ході якого виявлено порушення вимог законодавства, орган державного нагляду (контролю) за наявності підстав для повного або часткового зупинення виробництва (виготовлення), реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг повинен звернутися з відповідним позовом до адміністративного суду.

У разі ж необхідності вжиття інших заходів реагування орган державного нагляду (контролю) протягом п'яти робочих днів з дня завершення здійснення перевірки складає припис, розпорядження або інший розпорядчий документ щодо усунення виявлених порушень, а у випадках, передбачених законодавством, також звертається у порядку та строки, встановлені законом, до адміністративного суду з позовом щодо підтвердження обґрунтованості вжиття до суб'єкта господарювання заходів реагування, передбачених відповідним розпорядчим документом.

Проаналізувавши вказані нормативні положення, можна зробити висновок про те, що усі заходи реагування органів державного нагляду (контролю) можна поділити на 3 групи: 1) ті, які ці органи можуть застосовувати самостійно – на підставі складених ними приписів, розпоряджень та інших розпорядчих документів; 2) ті, які можуть бути застосовані виключно за рішенням адміністративного суду – за наявності підстав для повного або часткового зупинення виробництва (виготовлення), реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг; 3) ті, питання про вжиття яких вирішуються органом державного нагляду (контролю) самостійно, але обґрунтованість таких рішень має підтвердити адміністративний суд, якщо це прямо передбачено законом.

Що стосується останньої групи заходів реагування, то Закон не уточнює, який характер та зміст вони повинні мати для того, щоб у суб'єкта владних повноважень, що їх застосовує, виник обов'язок звернутися до адміністративного суду для підтвердження обґрунтованості владних рі-

шень, на підставі яких ці заходи було вжито. Таким чином, аналізований нормативний припис відсилає нас до інших нормативно-правових актів, у яких такий обов'язок має бути чітко зафіксований.

Вбачається, що цими так званими «іншими нормативно-правовими актами» слід вважати спеціальні закони, якими визначаються завдання, функції та компетенція кожного державного органу, наділеного контрольними та/чи наглядовими повноваженнями, а також – інших недержавних суб'єктів, яким такі повноваження може бути делеговано відповідно до законодавства. Проаналізувати всі або навіть більшість із вказаних законів не уявляється можливим, зважаючи на велику кількість таких органів і суб'єктів, а, отже, і значний нормативно-правовий масив.

Однак з цього приводу пропонуємо звернутися до п. 2 прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності», яким Кабінету Міністрів України приписувалося «...у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт (надання послуг) відповідно до постанови адміністративного суду, а також щодо визначення випадків, коли обґрунтованість вжиття інших заходів реагування підлягає підтвердженню адміністративним судом» [1].

По-перше, законодавець ще раз нам нагадує про те, що він розрізняє заходи реагування у вигляді повного або часткового зупинення виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт (надання послуг) та ті заходи, обґрунтованість вжиття яких підлягає підтвердженню адміністративним судом, а отже, і правозастосовцям ототожнювати їх не слід. По-друге, на уряд покладається обов'язок з приводу організації законопроектної роботи та надання відповідних пропозицій щодо визначення випадків, коли обґрунтованість вжиття заходів реагування підлягає підтвердженню адміністративним судом. З цього робимо висновок, що ані на момент прийняття аналізованого закону (20.06.2013 р.), ані на момент введення його у дію (01.07.2013 р.) чинне законодавство таких випадків не передбачало.

Зважаючи на це, звертає на себе увагу проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування заходів реагування до суб'єктів господарювання», схвалений у 2014 р. Кабінетом Міністрів України [5]. Цим законопроектом передбачається приведення у відповідність до нормативних приписів, що удосконалюють механізм застосування заходів реагування під час здійснення нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, низки законів. Зокрема, пропонується внести відповідні зміни до наступних нормативно-правових актів України: Кодексу про надра, Водного, Лісового, Господарського кодексів, Законів «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основи містобудування», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про пестициди і агрохімікати», «Про електроенергетику», «Про охорону атмосферного повітря», «Про питну воду та питне водопостачання», «Про охорону земель» та багатьох інших.

Окрім цього, хотілося б зупинитися на положеннях іншого законопроекту, який підготовлений Державною службою України з надзвичайних ситуацій і має назву «Про внесення змін до Кодексу цивільного захисту України щодо застосування до суб'єктів господарювання заходів реагування» [6]. У даному законопроекті запропоновано закріпити за керівником (заступником керівника) центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпе-

ки, право щодо прийняття рішення про повне або часткове зупинення експлуатації будівель, споруд, приміщень, виробничих дільниць, агрегатів, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення вибухопожежо-небезпечних робіт у разі виявлення порушень, які створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, на об'єктах підвищеної небезпеки та наявності безпосереднього ризику загибелі людей, знищення майна і виникнення пожежі, аварії чи іншої надзвичайної ситуації техногенного характеру. Але обґрунтованість таких рішень, згідно з позицією авторів законопроекту, обов'язково має бути підтверджена адміністративним судом.

На сьогоднішній день непоодинокими є випадки, коли до адміністративних судів звертаються суб'єкти владних повноважень з позовами, в яких просять підтвердити обґрунтованість вжиття заходів реагування під час здійснення ними державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Деякі судді цих судів після таких звернень відкривають провадження у порядку ст. 183-6 КАС, хоча, з нашого погляду, зважаючи на неузгодженість законодавчих актів, формально підстави для цього відсутні.

Для підтвердження наведеної тези слід звернутися до судової практики з цього приводу. Виходячи зі змісту значної кількості судових рішень, ухвалених у даній категорії справ, слід відзначити, що судді в основному відмовляють у відкритті провадження у цих справах. При цьому мотивують відмову тим, що позовну заяву не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства. Ми схильні підтримати таку позицію суддів, оскільки суб'єкти владних повноважень зобов'язані звертатися до адміністративного суду з позовом про підтвердження обґрунтованості вжитих заходів реагування лише тоді, коли це прямо передбачено законом, а на сьогоднішній день, як вже зазначалося вище, чинне законодавство відповідних приписів не містить.

Ще однією проблемою є те, що деякі судді, отримавши позов від суб'єкта владних повноважень про повне або часткове зупинення виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг господарюючим суб'єктом, відкривають провадження у справі у порядку ст. 183-6 КАС, хоча тут йдеться про заходи, які можуть бути застосовані виключно на підставі рішення адміністративного суду, а необґрунтованість вжиття яких має підтвердити суд.

Особливості провадження справ про застосування заходів реагування щодо державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, якщо вони застосовуються тільки за судовим рішенням, закріплені у ст. 183-2 КАС та передбачають можливість розгляду таких справ у порядку скороченого провадження. До речі, у таких випадках КАС передбачає й інші строки звернення суб'єктів владних повноважень до суду – 15 днів з дня виявлення владним суб'єктом відповідних підстав.

Виходячи з вищезазначеного, слід зробити **висновок**, що під час застосування нормативних приписів, які вдосконалюють механізм застосування заходів реагування під час здійснення нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, у суддів виникають складнощі, а це, у свою чергу, призводить до постановлення різних за змістом судових рішень у подібних справах. Така ситуація стає майже критичною, якщо зважити на те, що судові рішення у даній категорії справ можуть бути оскаржені лише в апеляційному порядку, а отже, практика їх перегляду Вищим адміністративним судом України не формується, не кажучи вже про тлумачення Верховним Судом України матеріальних норм права, які по-різному застосовуються судами при розгляді й вирішенні зазначених справ. Результатом цього є відсутність єдності судової практики та однаковості застосування норм права як основних ознак якісного правосуддя, що покликане захистити права, свободи і законні інтереси особи в її відносинах із суб'єктами владних повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності : Закон України від 20.06.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 49. – Ст. 1748.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кодексу цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 89. – Ст. 3590.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування заходів реагування до суб'єктів господарювання», схвалений Кабінетом Міністрів України : Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/info/1572>.
6. Про внесення змін до Кодексу цивільного захисту України щодо застосування до суб'єктів господарювання заходів реагування : Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/>.